

Het begin van de leercurve van een jonge Slechtvalk *Falco peregrinus* en een jonge postduif *Columba livia*

Rob G. Bijlsma

Het is zondag 24 juli 2016, en ik heb mezelf verbannen naar mijn ramplankje om De Takkeling in elkaar te zetten.³ Ondertussen al flink over tijd, het tweede nummer. Dat krijg je van het veldseizoen en de wens binnen dat seizoen tijdvetrende projecten te laten lopen. Gelukkig is het sterk heilig, niet zo geschikt om te boomtoppen (al heb ik nog hoeken in mijn bos die nadere aandacht verdienen en deed ik een vergeefse poging in de vroege ochtend). Bovendien zondag, de dag waarop het volk zijn liefde voor de natuur belijdt door *en masse* die natuur te belasten. Draagvlak, noemen de natuurbeschermers dat. Voor mij echter een reden vóór tien uur het veld uit te zijn, of dat veld zelfs helemaal niet te bezoeken als dat maar enigszins mogelijk is.

Opeens hoor ik een zware BONK tegen mijn huis. Met dat ik naar buiten kijk, zie ik op vier meter afstand een bruine roofvogel langsvliegen die in de losse grove den voor mijn raam gaat zitten, zeggen en schrijven op vijftien meter afstand. Kijker ligt altijd onder handbereik, dus snel gepakt en ingesteld. Verroest, het is een juveniele man Slechtvalk, de bek open, de vleugelboegen van het lichaam afstaand (Foto 1). Óf hij heeft een grote inspanning geleverd, óf hij is opgefokt, óf hij is ergens tegenaan gepletterd, óf – en het is niet te hopen voor hem – dat alles tegelijk. De vogel blijft ongeveer een kwartier zitten. In die tijd kalmeert hij zodanig dat hij weer mooi strak op zijn tak om zich heen kan kijken. Ik zie dat hij rechts is geringd, links vermoedelijk ook (Foto 2). Ik maak een serie foto's door het raam heen. Opeens vliegt hij weg, laag over het heideveld naar de tegenoverliggende bosrand waar hij uit zicht verdwijnt.

Omdat ik vermoed wat er gebeurd is, loop ik naar buiten. En inderdaad staat daar in de beschutting van mijn huis een postduif. Een grijze, ogenschijnlijk ongeschonden. Ik pak hem op en lees zijn blauwe ring af: NL2016-1040709; aan zijn linkerpoot zit een chipring. Hij weegt 445 gram, voor een postduif op wedvlucht aan de zware kant (zie Bijlsma 2012). De vogel is waarschijnlijk behoorlijk aangedaan, want hij blijft urenlang naast het huis staan, knippend met zijn oogleden, af en toe kopje schuin opzij om iets hoogs te fixeren, soms zelfs liggend op de grond. Niet te beroerd een mededier in nood te helpen geef ik de vogel te drinken. Dat doet hij gretig, zij het telkens van korte duur, op de bekende duivenmanier: snavel in water steken en opzuigen maar.

Het lukt me niet de ring van de Slechtvalk met mijn 10x40 Leitz af te lezen, niet zo gek voor een kijkertje van ruim 30 jaar oud; zijn beste tijd gehad, zelfs al over zijn garantietijd heen. De foto's heb ik snel op de computer gezet. Daarop kan ik de ring

³ Wat Janne Ouwehand, medelid van het door Christiaan Both opgerichte genootschap Bonte Vliegenvanger, tot de verbaasde reactie bracht: 'Wat doe jij achter je bureau op een mooie dag als deze?'

evenmin aflezen. Ook dat is niet zo gek, want ik heb tegen het licht in gefotografeerd en lap bovendien mijn ramen hoogst zelden (minder dan 1x per jaar). Dat is te zien op de foto's. Over al mijn plaatjes genomen vanachter het raam hangt een mistsluier, nog verergerd door vieze vegen van doodgempte vliegen. Misschien toch vaker lappen?

De duif is een jonge vogel afkomstig uit Donkerbroek (iets meer dan 15 km ten noorden van mijn huis), zo bleek toen ik zijn nummer had doorgegeven via NPO Veenendaal. De eigenaar Henk Douna belde onmiddellijk op, en stapte vervolgens in zijn auto om hem op te halen. Uit zijn verhaal bleek dat de vogel op 23 juli had meegedaan aan een jongeduienvlucht, die in Tilburg was gelost. Kennelijk waren de weersomstandigheden zo beroerd (onweer in de lucht, broeierig), dat er veel vogels onderweg al in de problemen waren gekomen, met onder meer vele drinkers aan de grond in de buurt van Zwolle. De duif bij mijn huis paste in dat beeld.

Foto 1. Jonge man Slechtvalk in grove den net na landing, bek open en vleugels afstaand, nog opgewonden (?) na mislukte vangst van postduif, Bokkenleepte, 24 juli 2016 (Foto: Rob Bijlsma). *Juvenile male Peregrine in Scots Pine, with beak and wings slightly opened (indicative of stress?), after failed catching attempt of racing pigeon.*

⁴ En die foto's variëren van Aalscholver, via onder meer Muskusrat en copulerende Vossen, tot Zwarte Ooievaar en Zwarte Specht.

Foto 2. Dezelfde man tot rust gekomen, vleugels mooi aangelegd, kalm rondkijkend, Bokkenleegte, 24 juli 2016 (Foto: Rob Bijlsma). *The same juvenile Peregrine, calmed down with flattened wings.*

Dat ik vermoede of gedesoriënteerde duiven op mijn huis aantref, is niet uitzonderlijk. Zeker na een wedvlucht, zoals in de zomer op elke zaterdag, komt het geregeld voor dat er een duif op mijn dak landt. Meestal aan het eind van de middag, als de hoofdmoot al lang is gepasseerd. Kennelijk is het opzoeken van bewoning voor duiven een ABCtje: veiligheid in een onveilige omgeving, op mensen gerichte instelling? Omdat ik de duif 's ochtends niet had gezien, kan het zijn dat de duif in vlucht door de jonge Slechtvalk is aangevallen en zijn toevlucht heeft gezocht bij mijn huis. Was hij degene die tegen het huis was aangevlogen, indachtig de bonk? Of toch de Slechtvalk? De opengesperde snavel en afstaande vleugelboegen van de Slechtvalk lijken in ieder geval te suggereren dat hij een vangpoging had gedaan.

Dan blijft de vraag over: wat deed die Slechtvalk bij mij in/boven het bos. In de loop van de jaren heb ik hier weliswaar geregeld Slechtvalken gezien, maar bijna altijd in het naastgelegen beekdal van de Vledder Aa, of boven de aangrenzende heidevelden (Wapserveld en Doldersummerveld). Indien al nabij mijn huis, dan hoog erboven als passant. Deze valk had echter een jachtvlucht gemaakt in/boven bos, nou ja, een open plekje in het bos. Dat is niet bepaald jachtterrein des slechtvalks. Gevaarlijk bovendien, want dit is het domein van de Havik *Accipiter gentilis*. Havik en Slechtvalk gaan niet goed samen, maar in bos is de eerste de baas. Nu zijn Haviken hier al jaren op hun retour, en dit jaar lukte het de verzamelde havikenpopulatie van Boswachterij Smilde en Berkenheuvel niet meer dan twee jongen groot te brengen (dat waren er in de jaren

negentig 20-35 per jaar). Gaat de Slechtvalk het bos overnemen van de Havik? Dat lijkt me te vroeg gepredikt.

Duitse valkeniers zijn weliswaar al geruime tijd doende een boombroedende populatie van Slechtvalken te herscheppen (Krimse 2004), en in hun voetspoor de Polen eveneens (Sielicki & Sielicki 2009, Wieland 2012), maar dat soort zaken kun je beter aan de vogels zelf overlaten. Zo zijn er op veel plaatsen in de wereld, waaronder Nederland, spontane vestigingen van Slechtvalken in bomen bekend (Buchanan *et al.* 2014, van Geneijgen 2012 en verwijzingen daarin). Dat alles los van de vraag waarom er *coûte que coûte* boombroedende Slechtvalken moeten zijn.

Foto 3. De betreffende postduif, een jonge vogel in grijs verenkleed, aan beide poten geringd, afkomstig uit Donkerbroek en een dag eerder bij Tilburg losgelaten (166 km ZZW) voor een wedvlucht, Bokkenleepte, 24 juli 2016. Deze vogel was onderweg waarschijnlijk door de dreiging van onweer in de problemen gekomen. (Foto: Rob Bijlsma).⁵ *Racing pigeon taking cover near my house, after having been targeted by a juvenile Peregrine; it had been released for a race the day before near Tilburg (166 km SSW); this bird probably had run into trouble during its race, because of thunder storms.*

De Slechtvalk bij mijn huis was een jonge vogel, geboren in 2016 gezien zijn smeteloze juveniele verenkleed. Die moet nog veel leren. Wie weet krijgt hij de smaak van bos te pakken, en ontstaat hier spontaan een boombroedende populatie.⁶ Grapje! Hoe dan ook, de duif is een ervaring rijker: eenmaal ontsnapt aan een snelle roofvij-

⁵ De kabouter kreeg ik van Maria Quist, die hem ongemerkt langs mijn ven had gezet. Hij had toen nog een hengeltje in zijn handen, maar veelvuldige verplaatsingen door kinderen van bezoekende vrienden resulteerden in verlies van hengel en verkleuring door zonlicht. Maar nog steeds geen onderdeel van de plastic soep.

⁶ Ook Nederland telde ooit boombroedende Slechtvalken, en wel in de late jaren veertig en eerste helft jaren vijftig (Hoge Veluwe) en halverwege de jaren zeventig (Harskampse Zand). Het ging toen om nooit meer dan één paar per jaar (Bijlsma 1993).

and stijgt de kans een nieuwe aanval later in zijn leven succesvol te pareren. Tenzij zijn baasje hem voortijdig de nek omdraait, want te laat binnengekomen op het honk immers.

Ondertussen heb ik mijn ramen gelapt. De wereld oogt weer fris. Nu nog een Slechtvalk...

Summary

The learning curve of a juvenile Peregrine *Falco peregrinus* and a juvenile racing pigeon *Columba livia*. De Takkeling 24: 143-147.

On 24 July 2016, a juvenile male Peregrine apparently attempted to capture a racing pigeon in/over woodland on Berkenheuvel, western Drenthe. His flight ended close to a solitary house in the woods, adjacent to a small heath, where he landed in a solitary Scots pine *Pinus sylvestris* 15 m away from the house. The open beak and slightly opened wings indicated recent exertion or stress. During its 15 minute stay he gradually calmed down, and started to look around, before flying away in a low-level flight. The bird was ringed, probably also colour-ringed, but the number could not be read. The racing pigeon, a grey-plumaged juvenile, had taken cover in close proximity of the house, where it stayed for several hours, almost immobile but apparently unharmed (body mass 445 g). After the owner was contacted, it turned out that the pigeon had taken part in a race the day before, when a flock of juvenile pigeons had been released near Tilburg, 166 km to the SSW of its encounter with a Peregrine. Many pigeons had been grounded in between, probably due to thunder storms and thirst, and struggled to the loft the next day.

Literatuur

- Bijlsma R.G. 1993. Ecologische atlas van de Nederlandse roofvogels. Schuyt & Co., Haarlem.
- Bijlsma R.G. 2012. Postduiven. In: Mijn Roofvogels: 212-219. Atlas, Amsterdam.
- Buchanan J.B., Hamm K.A., Salzer L.J., Diller L.V. & Chinnici S.J. 2014. Tree-nesting by Peregrine Falcons in North America: historical and additional records. *J. Raptor Res.* 48: 61-67.
- Geneijgen P. van 2012. Eerste broedsel in een boom van Slechtvalken *Falco peregrinus* in Nederland in het post-DDT tijdperk. *De Takkeling* 20: 76-84.
- Kirmse W. 2004. Tree-nesting Peregrines *Falco p. peregrinus* in Europe did not recover. In: Chancellor R.D. & Meyburg B.-U. (eds), *Raptors Worldwide*: 271-275. WWGBP, Berlin.
- Sielicki S. & Sielicki J. 2009. Tree-nesting population of Peregrine Falcon *Falco peregrinus* in Europe and restitution of the species in Poland. *Studia i Materiały Centrum Edukacji Przyrodniczo-Lesny*, R. 11 Zeszyt 3(22): 67-85.
- Wieland P. 2012. First record of arboreal nesting by Peregrine Falcon *Falco peregrinus* in Poland in the last twenty years. *Ptaki Wielkopolski* 1: 163-168.

Adres: Doldersummerweg 1, 7983 LD Wapse, rob.bijlsma@planet.nl